

Методологічний аспект проблеми управління інфляційними процесами в Україні в період становлення ринкової економіки

Одним з основних макроекономічних показників, що характеризують стан господарської системи будь-якої країни в цілому і збалансованість товарних та грошових потоків зокрема, є рівень інфляції. Інфляція властива більшості економічно розвинутих країн світу і є основною проблемою в тих країнах, що розвиваються. Це явище викликане перш за все специфікою сучасного грошового обігу. Дамо визначення цьому економічному процесу.

Під інфляцією, як правило, розуміють будь-яке знецінення грошової одиниці, тобто систематичне зростання цін незалежно від того, якими причинами цей процес викликається.

Більш вузьке поняття інфляції – систематичне зростання цін, що викликається лише грошовим фактором (надлишком грошей в обороті), є недостатнім, оскільки в реальному житті грошові і негрошові фактори зростання цін дуже тісно пов'язані і впливають один на одного.

Рівень інфляції вимірюється через індекс цін:

$$I_t = \frac{I_m}{I_0}$$

де I_t – індекс цін у t -му періоді.

Зростання індексу цін визначає рівень інфляції, а зменшення його – рівень дефляції. Процес зменшення темпів інфляції отримав назву дезінфляція.

В економічній науці розрізняють інфляцію попиту й інфляцію витрат. У першому випадку інфляцію викликає надлишок грошей, доходів й попиту, в другому – зростання витрат на виробництво товарів та послуг.

Один з можливих варіантів реакції уряду на інтенсивне підвищення цін полягає у припиненні стимулювання економічного зростання. Тоді інфляція буде припинена, але обсяг виробництва зменшиться, а норма безробіття зросте. Інша альтернатива полягає у проведенні експансіоністської податково-бюджетної політики.

Чим би не була спровокована інфляція, вона знецінює доходи бюджету й супроводжується його дефіцитом.

У стані інфляційної нестабільності орієнтація лише на регулювання з боку співвідношення “попит-пропозиція” може призвести до затяжних криз з повільним періодом стабілізації і оздоровлення економіки. Про це свідчить досвід розвитку капіталістичних країн часів вільної конкуренції.

Головними соціально-економічними наслідками інфляції є: перерозподіл доходів, прихована державна

конфіскація грошей у населення через податки, прискорена матеріалізація грошей, падіння реальної процентної ставки на капітал.

У цілому непередбачена інфляція перерозподіляє багатство від кредиторів до боржників, а непередбачене зниження темпів інфляції дає протилежний ефект.

Інфляція є головним чинником, що впливає на відсоткові ставки, оскільки під її дією змінюється купівельна спроможність грошових одиниць і зменшується реальна прибутковість інвестицій.

Серйозні загрози для національної економіки, що створює інфляція, мають як внутрішній, так і зовнішній прояв. У разі інфляції витрат, країни, економіка яких залежить від зовнішньої торгівлі перш за все промисловими, легкозамінюваними товарами, можуть втратити експортні ринки, якщо ціни та витрати у цих країнах зростають швидше, ніж в інших країнах. Таким чином, проблема стабілізації цін тісно пов'язана з питаннями збереження конкурентоспроможності держави на зовнішніх ринках.

Світовий досвід виробив дві головні концепції антиінфляційних заходів, що спираються на кредитно-грошову і фіскальну політику. Це – заходи або безкомпромісної боротьби з інфляцією, або адаптації, пристосування до життя в умовах інфляційної нестабільності. Перший метод реалізується шляхом змін у системі оподаткування (як правило підвищення податків) та введенням жорсткого державного контролю цін та зарплати. Другий – це індексація доходів, застосування механізму коригування процентних ставок відповідно до темпів інфляції та ін. До того ж необхідно є повна адаптація усіх економічних інституцій до функціонування в умовах інфляції. Адаптаційна політика має свої недоліки: кошти на компенсаційні надбавки населенню треба брати з державного бюджету, тобто врешті-решт через податки, або робити грошову емісію, що знову призведе до зростання інфляції.

Як правило, в умовах боротьби з інфляцією ці методи використовуються комплексно, що дає більш виражений ефект і дозволяє пом'якшити труднощі, що припадають на долю економіки.

У процесі стримування інфляції дуже важливу роль відіграє податкова політика держави. Скорочуючи доходи, що виступають як джерела витрат для споживачів, високі податки носять антиінфляційний характер. Однак, податки можуть також збільшувати витрати виробництва, підвищуючи через це рівень цін на товари.

Стосовно ситуації в Україні слід відмітити, що основні причини інфляційних процесів носять системний характер і зумовлені кризовою ситуацією в національній економіці. Тому суто монетарні методи її стримування, такі, як підвищення податків, зниження витрат бюджету та обмеження суспільного попиту через скорочення фонду споживання можуть

принести лише тимчасові результати. Основу антиінфляційної політики держави в довгочасному періоді повинні складати заходи, націлені перш за все на поліпшення економічної ситуації в цілому, а для цього потрібно кардинально переглянути існуючі підходи до формування податкової та зовнішньоекономічної політики в бік забезпечення нормальних умов для функціонування вітчизняного виробника та поступового переходу до позитивного сальдо у зовнішній торгівлі.

Література.

1. Богиня Д., Волинський Т. Питання макроекономічної стабілізації в Україні // Економіка України. – 1996. – № 2. – С. 4-13.
2. Давыдов А.Ю. Инфляция в экономике: мировой опыт и наши проблемы. – М.: Международные отношения, 1991.
3. Макконелл Р.К., Брю Л.С. Экономикс: принципы, проблемы, политика. – М.: Республика, 1995.
4. Тимофеев В. До питання антиінфляційного оподаткування і регулювання цін в умовах ринкових відносин // Економіка України. – 1993. – № 1. – С. 37-45.